

מראי מקומות - יבמות

כז.

א. חלץ לאחיות לא נפטרו צרות

פרש"י (ע"פ הגמ' לקמן) דהא דחליצת האחיות אינה פוטרת הצרות, זהו משום דאף דגם צרות האחות זקוקות אסורות הן, מיהו קל איסורם משל אחיות, הלכך אף חליצתם משובחות משל אחיות. והעיר בחי' ר' נחום (תכט), מהו החומר של האחיות על הצרות אחות זקוקה [הרי איסור שניהם באים מכח זיקה, ומ"ש]. וביאר ע"פ מה שייסד במקו"א, דהגם דבאחות זקוקה ודאי יש בה איסור אשת אח, ולכן שייך לאסור צרתה [דבלא האיסור אשת אח אינה אוסרת צרתה], מ"מ י"ל דאם עבר ויבמה, פקע האיסור אשת אח. וא"כ, נמצא דהצרות קלים מהאחיות, דלגבי האחיות, הגם דפקע איסור האשת אח שלהן, מ"מ עדיין יש להן האיסור אחות זקוקה. משא"כ הצרות, כיון דכל איסורן הוא איסור אשת אח, א"כ כשיבמה ופקע האיסור אשת אח, א"כ פקע איסורה לגמרי, ושפיר אמרי' דקלה איסורה.

ב. היכא דקיימא חליצה דשמעון חליצה

כשרה, חליץ לה ראובן חליצה פסולה

פרש"י, ראובן שחליץ לראשונה, והוא הך אחות חלוצתו, ולא חליצה מעליא היא כדשמעון, דזיקה גרידתא היא. פי' בחי' ר' נחום (תל), דאף דגם לשמעון אסורה משום אחות זקוקה, לראובן הוי פסולה טפי, דאית לו בה איסור אחות חלוצה, ולשמעון ליכא כי אם איסור זיקה. אולם העיר על לשון הגמ', דקרא לחליצת שמעון חליצה כשרה, דאינה כשרה ממש, וצ"ע. עוד העיר, דלכאנ' ה' שייך לומר דשמואל מיירי דנפלו זה אחר זה, וא"כ חליצת שמעון חליצה כשרה ממש היא, שאינה אחות זקוקתו, ורק חליצת ראובן חליצה פסולה, דאחות חלוצתו היא, ולמה לא פרש"י כן בגמ'. וע"ע במהרש"א שהעיר דמשמע דהרא"ש ג"כ פי' דמיירי בנפלה בב"א, ולמה פי' כן, וע"ש מש"כ להגיה בדבריו.

ג. ואבע"א, כי קאמר שמואל חליצה מעליא בעינן,

הני מילי למיפטר צרתה, אבל מפטרא נפשה פטרה

ונמצא, דאיי"צ לחזור על האחין, דבזה סגי חליצת א' מהאחין, אבל סגי רק לדידה, אבל צרתה צריכה חליצת עצמה, ולא סגי לה בחליצת צרתה. ובביאור החילוק, אי' בחי' ר' נחום (תלא) שיש ב' עניינים בהחליצה, יש «מתיר» של החליצה, ויש ג"כ קיום מצות חליצה. וא"כ, כדי לפטור החלוצה עצמה, סגי בעשיית המתיר של חליצה, אבל כדי לפטור הצרה, בזה צריך שתתקיים מצות חליצה בבית. וא"כ, היכא דיכולין לעשות חליצה מעליא, אז לא נחשב שנתקיימה חליצה בהבית היכא שלא נעשה חליצה מעליא, וא"כ הצרה לא פטורה. אבל לגבי עצמה, ס"ל לשמואל דכיון דנעשה לה חליצה, סגי בזה ומותרת.

ד. חלץ לצרות נמי לא ליפטרו אחיות,

דהויא להו צרות אחות אשה בזיקה

פי' הרשב"א, דקו' הגמ' היא דוקא לפי הלישנא בתרא דשמואל, דלמפטר נפשה אי"צ חליצה מעלייתא. אבל ללישנא קמא, דאמאציעת קאי, א"כ הו"ל לאקשוויי דבין אם חולץ לאחיות, ובין אם חולץ לצרות, יכולין לפטור, דהא כולן חליצות פסולות נינהו, ואין א' מיניהו מעולה. אולם ע' בריטב"א דכ' דלב' הלשונות דשמואל דלעיל חליצה גרועה לא פטרה צרתה, וא"כ שפיר ה'ק' הגמ' שחליצת צרות לא ליפטרו אחיות, דהשתא סברה הגמ' דאיסור אחיות בזיקה וצרותיהן איסור שוה הוא.

ה. לעולם כדקאמרת, ומשום דלא

אלימא זיקה לשויי לצרה כערוה

ה'ק' רש"י, הא גם הצרה ג"כ יש בה איסור של צרת אחות זקוקה, ומ"ש מהאחות זקוקה עצמה. ותנ' «לא היא, משום דלא אלימא זיקה לשויי לצרה כי ערוה, לא גזרו חכמים אלא באחות זקוקה». ולכאנ' ק', הא בריש העמוד פרש"י דהגם דיש איסור גם בצרת אחות זקוקתו, מ"מ קל הוא מאחות זקוקה גופא, אבל מבואר דודאי גם צרת אחות זקוקה אסור, וכן העיר הרש"ש. וע' ברשב"א דנקט בדעת רש"י שאפי' ליבום שריא, וה'ק' עליו, מדאמרי' לקמן, אי כב"ש יבומי נמי תתייבם, אלמא לדידן לא תתייבם. ולכן פי' הרשב"א דלא אלימא כערוה, ומעולה היא טפי מינה קאמרה. וע' בריטב"א, שג"כ ה'ק' כמה קו' על הבנה זו בדברי רש"י, והוא כ' לפרש דברי רש"י באופ"א, דבצרת אחות אשה לא גזרו בה חכמים איסור זיקה אלא לאפקועי דין יבום בלחוד, אבל בחליצה שבקוה שתהא חליצה מעולה דאורייתא, וכשגזרו בה, ע"מ כן גזרו בה, והם אמרו והם אמרו.

ו. כריב"נ דאמר בואו ונתקן להם לצרות

שיהו חולצות ולא מתייבמות

העיר הערוך לנח, אם ריב"נ ס"ל כב"ה [וע"ש איך שכ' להוכיח כן], ומחמיר רק כדי להכשיר ג"כ כב"ש, א"כ נמצא דסכ"ס מעיקר הדין הצרות אינן עומדות ליבום, וא"כ אמאי אם חלץ לצרות נפטרו האחיות, מה מהני הא דכריב"נ הוא, ע"ש מש"כ בזה. וע"ע בחזון איש (אה"ע קכ"ז, ח'), דכ' דע"כ האי תנא ס"ל כב"ש מעיקר הדין, אלא שהחמירו שלא ליבם, וא"כ לא מקרי חליצת הצרה חליצה פסולה כלל. עוד כ' דאפשר דאפי' אם עיקר כב"ה, כיון דאצרכו חליצה לצרות, הו"ל חליצת הצרה מעולה מחליצת האחיות, אבל כ' דיותר נראה דסבר כב"ש, ושכן משמע מל' הגמ'.